

Măsuri pentru prevenirea și combaterea discriminării cetățenilor români de etnie romă

Romii reprezintă una dintre cea mai mare minoritate etnică din România, fiind pe locul doi după minoritatea maghiară, conform datelor conferite de ultimul recensământ. Realitatea este mult diferită, deoarece statistici, cu caracter neoficial, ne arată că minoritatea romă se află pe primul loc, ca număr. De ce o astfel de situație? Considerăm că definiții în ceea ce privește mentalul colectiv la populația majoritară, față de romi este prejudecata, de cele mai multe ori negativă. O astfel de situație are rădăcini adânci în istorie, sutele de ani de robie, de marginalizare și chiar de măsuri cu caracter exterminatoriu au creat fundament pentru astfel de sentimente, respectiv atitudini. La romi definiții în ceea ce privește mentalul colectiv este autostigmatizarea apartenenței etnice, exprimată prin refuzul de asumare identitară. Teamă de a fi asociat cu sensul termenului țigan, de cele mai multe ori creează blocaje în plan emoțional în acest sens. Iată că ne aflăm în luna februarie, care aduce aminte din perspectivă istorică a măsurii care a constituit un pas important spre modernizare, pentru societatea românească de secol 19, dezrobirea. Legiferarea acestei măsuri nu a fost urmată, la vremea respectivă, de adoptarea unor măsuri concrete care să determine integrarea romilor în noua societate românească. Fără pământ, locuri de casă, fără măsuri cu caracter integrator. Multe din realitățile actuale pe care societatea românească le cunoaște, în ceea ce privește etnia romă, au rădăcini în realitățile dezrobirii.

În prezent asistăm la un proces inedit, care a fost stopat în deceniile de dictatură comunistă, de construcție și afirmare identitară. După mai bine de 3 decenii de la căderea comunismului, deși minoritatea romă a fost recunoscută ca minoritate națională, cu toate drepturile de reprezentare politică, civică, administrativă se constată existența unor probleme care fac din minoritatea romă grup vulnerabil. Este o situație unică, aceasta ca un grup etnic să fie inclus în categoria grupurilor vulnerabile. Astfel, numeroși romi trăiesc în condiții marginale, în zone rurale sau urbane și se află într-o situație socioeconomică foarte precară. Discriminarea, exclusiunea socială și segregarea cu care se confruntă populația romă sunt factori reciproc agravanți. Romii au un acces limitat la educație de calitate, au dificultăți în integrarea pe piața muncii și se confruntă cu un risc mai mare de șomaj și de precaritate a locului de muncă, ceea ce le scade șansele de diminuare a sărăciei și de incluziune socială prin muncă, determinând niveluri scăzute de venit, un acces limitat la servicii medicale de calitate și condiții precare de

sănătate și de viață. O altă coordonată a vulnerabilității, este reflectată de discriminarea pe criterii etnice. Asistăm, pe fondul crizelor economice și politice, la o adevărată recrudescență a atitudinilor discriminatorii.

Aceste realități, au determinat statul român, într-un context european de susținere și promovare a drepturilor tuturor cetățenilor europeni, la crearea unor strategii naționale de integrare a romilor. Rapoartele de evaluare, elaborate atât de reprezentanți ai societății civile, cât și de diverse organisme și instituții internaționale arată faptul că Strategia Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2015-2020 și-a atins doar parțial obiectivele. Astfel, în continuare se reflectă decalaje foarte mari, raportat la celelalte etnii, în plan economic, educațional, de acces la resurse, fapt care a necesitat aprobarea Strategiei Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2022-2027. Strategia este în acord cu cele 10 principii de bază privind incluziunea romilor, principii prezentate în cadrul Platformei europene pentru incluziunea romilor de la Praga din 24 aprilie 2009.

Principii promovate:

1. *Politici constructive, pragmatice și nediscriminatorii* – Strategia urmărește promovarea politicilor publice sectoriale și orizontale care să se bazeze pe abordarea incluzivă a cetățenilor români aparținând minorității rome.

2. Elaborarea politicilor și programelor de incluziune a romilor în baza unor date realiste colectate, prelucrate și analizate în baza unor metodologii adecvate specifice monitorizării și evaluării politicilor publice.

3. Abordarea explicită, dar nu exclusivă.

4. Vizarea abordării integratoare.

5. Utilizarea instrumentelor Uniunii Europene – în elaborarea ghidurilor solicitantului și în procesul de implementare a programelor operaționale.

6. Implicarea autorităților regionale și locale.

7. Implicarea societății civile.

8. Participarea activă a romilor – elaborarea, implementarea, monitorizarea, evaluarea și revizuirea politicilor și programelor publice care au incidență asupra romilor să se realizeze cu participarea reprezentanților comunităților rome astfel încât să se respecte principiul „nimic întreprins pentru romi, fără participarea romilor”;

9. Abordarea interculturală - Strategia vizează promovarea educației interculturale, încurajând astfel cunoașterea specificității culturii romilor și stimularea interacțiunii între cultura majoritară și cea a romilor.

10. Conștientizarea dimensiunii de gen - Strategia accentuează faptul că există un rol central al femeilor în cadrul minorității rome...

Pentru îndeplinirea acesteia, SNIR trebuie să conțină, respectiv să abordeze următoarele patru criterii, monitorizate de Comisia Europeană:

1. măsuri destinate să accelereze integrarea romilor, să prevină și să elimine segregarea, luând în considerare dimensiunea de gen și situația tinerilor romi și să stabilească valori de bază, precum și obiective de etapă și ținte măsurabile;
2. modalități de monitorizare, evaluare și revizuire a măsurilor de integrare a romilor;
3. modalități de luare în considerare a aspectelor legate de incluziunea romilor la nivel local și regional;
4. modalități pentru a se asigura că elaborarea, implementarea, monitorizarea și revizuirea se desfășoară în strânsă cooperare cu societatea civilă romă și cu toate celelalte părți interesate relevante, inclusiv la nivel regional și local.

Credem că aplicarea prevederilor specificate de Strategia Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome, poate constitui un punct de plecare într-un demers coerent și obiectiv.

Relevantă, în ceea ce privește politica incluziunii romilor, este declarația Raportorului Romeo Franz (Verzi/EFA, Germania): ***„UE trebuie să depună mai multe eforturi pentru a asigura incluziunea socială a romilor. De prea mulți ani, politicile privind populația de etnie romă nu au fost obligatorii și acest lucru trebuie să se schimbe. Facem apel la statele membre ale UE să recunoască în mod oficial atitudinile ostile față de romi, care reprezintă principala cauză a excluziunii sociale a acestora, și să adopte măsuri legislative pentru combaterea discriminării.”***

În materia protecției drepturilor romilor, legislația anti-discriminare din România este un model la nivel european, fiind în concordanță cu directivele europene în acest sens. Dincolo de legislație, există un spațiu intim pe care nu-l poți controla – sentimentele antirome/antițigănești. În ultimii ani s-a înregistrat o creștere a numărului cazurilor de discriminare înregistrate la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD) sau instrumentate de instanțele judecătorești, fapt ce demonstrează o creștere a gradului de cunoaștere sau încredere în mecanismele naționale de protecție împotriva discriminării. În România și în spațiul european atitudinile anti-rome sunt vizibile în spațiul public, în toate sferele vieții cotidiene, fapt reliefat și de recente rapoarte ale societății civile care recomandă României și celorlalte State Membre să ia măsuri pentru abordarea discriminării multiple și intersecționale și creșterea caracterului

disuasiv al secțiunilor aplicate în cazuri de discriminare, să dezvolte programe naționale de formare pentru prevenirea și combaterea discriminării pentru reprezentanții instituțiilor publice și să combată activ rasismul remanent la nivelul instituțiilor și atitudinile antirome existente în societate. Aceste obiective se pot materializa prin cultivarea la toate nivelurile administrației publice – locale, județene, centrale – a unei culturi favorabile principiilor egalității și nondiscriminării, acceptării diferenței și respectului pentru diversitate.

Comisia Europeană recomandă în 2019 tuturor Statelor Membre recunoașterea atitudinilor antirome, în vederea promovării unei abordări puternice de nediscriminare, în cadrul intervențiilor de incluziune a romilor în toate domeniile. Aceasta trebuie să includă recunoașterea particularităților atitudinilor antirome, ale infracțiunilor motivate de ură și ale retoricii împotriva romilor, precum și recunoașterea provocărilor cu care se confruntă victimele de etnie romă în ceea ce privește accesul la justiție, protecție și asistență (cum ar fi subraportarea, inclusiv din cauza fricii de discriminare sau de represalii din partea autorităților de anchetă, riscurile de revictimizare, impactul atitudinilor pătinoare ale autorităților față de măsurile prevăzute de dreptul penal ca răspuns la criminalitate, etc.). Credem că soluția, dincolo de o legislație care sancționează astfel de comportamente, este **educația pentru cunoaștere**. Promovarea cunoașterii etniei rome, din perspectiva valorilor culturale, a istoriei avute, a personalităților care au marcat societatea românească și europeană, în plan școlar, de adoptare reală, obiectivă a demersului educațional intercultural, în cultură și media, prin educația maselor în acest sens, fapt care va duce în timp la demontarea stereotipurilor și prejudecăților negative față de romi. O astfel de abordare poate crea punți de legătură sufletească, de educație în spiritul acceptării și respectului interetnic.

Strategia Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome nu este bugetată, rămânând la dispoziția autorităților locale și județene punerea în aplicare. Romii sunt parte componentă a acestui pământ românesc, pământ care le este singura casă. Interesul exprimat față de nevoile lor, devine un interes față de viitorul acestei țări. O abordare integratoare, firească, în rezolvarea problemelor romilor va aduce beneficii întregii societăți românești. Nu cred într-o rețetă model absolut pentru rezolvarea problemelor semenilor noștri, ci într-o abordare strategică, bine gândită, pe termen lung, consecvență în respectarea obiectivelor și măsurilor vizate.